ZASEBNA KNJIŽNICA
ANTOLIN - OMAN
PUŠTAL - SV. PETER

Poštnina plačana v gotovini.

VESTNIK PROSVETNIH ZVEZ V LJUBLJANI IN V MARIBORU.

IZHAJA MESEČNO — CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 8

ŠTEV. 5 MAJ 1940. LETO. XIX.

Slovenski dom v Ljubljani

Prosvetna zveza je osnovala zadrugo »Lastni dom« z namenom, da se pozida vsem centralnim organizacijam v Ljubljani skupni dom. Ideja je v toliko dozorela, da se je lansko leto kupila parcela na vogalu Kolodvorske in Tavčarjeve ulice. Letos pa so se začeli izdelavati osnutki, ki naj bi pripravili ugodno streho vsem našim centralnim organizacijam. Tukaj bodo dobile svoje prostore le osrednje organizacije in ne ljubljanska prosvetna društva. Velik del bo zavzel studio nove ljubljanske radijske postaje, ki ga ima v najemu Prosvetna zveza za nadaljnjih deset let. Nove prostore bo dobila Prosvetna zveza, Ljudska knjižnica in Zveza ljudskih odrov, čitalnica, filmski oddelek, Zveza dekliških krožkov. Zveza fantovskih odsekov, Slovenska dijaška zveza, Slovenska krščanska ženska zveza s svojo gospodinjsko šolo, velik del stavbe pa bo služil predvsem za tečajnike, bodoče voditelje naših mladinskih organizacij. Imeli bodo lepo urejene spalnice, učilnice, telovadnico in gimnastično dvorano. Seveda ne bo manjkalo v domu velike predavalnice, ki bo opremljena z najmodernejšimi učnimi pripomočki. Zadruga je razpisala javen natečaj, ki je ugodno uspel.

Minuli teden so bili razstavljeni v dvorani Akademkega doma na Miklošičevi cesti v Ljubljani osnutki za palačo »Slovenskega doma«. 18 arhitektov se je udeležilo natečaja za izdelavo načrtov. Zanimivo je, da je pogoje natečaja dvignilo okrog 40 arhitektov in da jih je le polovica načrte izdelala. Dokaz, da je bila arhitektom zastavljena naloga zelo težka. Gradbeni program za »Slovenski dom« je namreč izredno mnogoličen, saj obsega stanovanja, pisarniške prostore, radio studie, gospodinjsko šolo, veliko obednico, knjižnico, čitalnico, predavalnico, kapelo, spalne dvorane, najemne lokale in garaže. Prav zaradi tega v načrtih ni bilo mogoče bolj poudariti monumentalnosti, ki bi ustrezala reprezentančnemu prosvetnemu »Slovenskemu domu«. Projektanti so večinoma vsi imeli težave s pomanjkanjem prostora in so nekateri v pritličju in prvem nadstropju zazidali kar celo parcelo, veliko 1850 kvadr. metrov. Večina pa je nakazala potrebo po redukciji programa ali pa po spremembi stavbne parcele. Udeleženci so res težko nalogo rešili na več zanimivih načinov. Nekateri zelo dobro, drugi zopet manj. Zanimivo je, da je med 18 udeleženci bilo 16 Slovencev in dva Zagrebčana. Povprečna starost udeležencev je okrog 30 let, kar potrjuje dejstvo, da se mladi arhitekti radi posvečajo težkim nalogam, dočim pri starejših ni videti mnogo zanimanja za natečaje sploh.

Razsodišče in nagrade

Osnutke je ocenjevala žirija izkušenih in objektivnih strokovnjakov. V razsodišču so bili univ. prof. inž. Marij Osana kot predsednik in člani inž. arh. Josip Černivec, tehn. višji svetnik pri kr. banski upravi v Ljubljani, inž. arh. Vladimir Mušič, mestni gradb. višji svetnik v Ljubljani inž. arh. Milan Sever, pooblaščeni inženir za arhitekturo v Ljubljani inž. Janez Umek, priv. uradnik v Ljubljani. Poročevalec razsodišča pa je bil inž. Josip Platner, pooblaščeni inženir za arhitekturo v Ljubljani. Razsodišče je ocenjevalo vsak posamezni načrt po 6 različnih vidikih, ki so določali za idealno rešitev vseh vidikov skupaj 100 točk. Ocena razsodišča je bila že objavljena in ponavljamo le, da je prvo nagrado v znesku 20.000 din dobil inž. arh. Marjan Tepina iz Ljubljane, drugo v znesku 13.000 din sta dobila inž. arh. Oton Gaspari in inž. arh. Tomaž Štrukelj iz Ljubljane, tretjo v znesku 7000 din inž. arh. Edvard Ravnikar iz Ljubljane, četrto v znesku 5500 din inž. arh. Milovan Kovačevič iz Zagreba, peto v znesku 4000 din inž. arh. Milan Erbežnik iz Ljubljane, šesto v znesku 4000 din sta dobila gradb. tehn. Franc Kuglič in stavbenik Anton Mavrič iz Ljubljane, sedmo v znesku 3500 din sta dobila inž. arh. Mirko Kovač in inž. arh. Ivan Vitič iz Zagreba, osmo pa v znesku 3000 din inž. Pavel Göstl iz Ljubljane.

Prvi načrt

Prvi in drugi nagrajeni načrt še v najvišji meri odgovarjata zahtevam gradbenega programa, pri čemer tudi dobro rešujeta organsko povezanost posameznih skupin postorov. Oba sta zazidala vso parcelo do prvega nadstropja, pri čemer je trakt v Kolodvorski ulici petnadstropen, v Tavčarjevi ulici pa trinadstropen. Zgradba po prvem načrtu naj bi imela dva vhoda: reprezentativnega iz Tavčarjeve ulice, poslovnega pa s Kolodvorske ulice. K vsakemu vhodu pripadajoče stopnice naj bi služile kot vertikalne prometne osi, ob katerih bi bile nanizane posamezne skupine prostorov, na eni strani reprezentančne, na drugi strani poslovne. Prav tako kakor vhod, je tudi reprezentativna fasada v Tavčarjevi ulici, obrnjena torej proti jugu. Skozi reprezentančni vhod je dostop za koncertno občinstvo h glavnemu studiu. V prvem nadstropju se odpira velika slavnostna veža, v kateri je osrednja točka kip dr. Janeza Ev. Kreka. V tem nadstropju so okrog avle nanizane javna predavalnica, javna knjižnica in čitalnica ter slavnostna posvetovalnica. V drugem in tretjem nadstropju so po glavnem stopnišču dostopne pisarne desetih osrednjih organizacij, med katerimi imata Prosvetna zveza in ZFO kar po 6 do 8 sob. Od tretjega nadstropja naprej se stopnišče zoži in vodi v četrto nadstropje k šolskemu prostoru tečajnikov in v petem do kapele.

Poslovni vhod iz Kolodvorske ulice omogoča v pritličju dostop vsemu osebju radijske postaje k oddajnim prostorom in ima prehod do telovadnice. Čez poslovno stopnišče pridemo v prvo nadstropje na eni strani do pisarn organizacij, na drugi strani do upravnih prostorov radia. V drugem nadstropju so zopet pisarne in hišnikovo stanovanje, v tretjem nadstropju zopet pisarne in upraviteljevo stanovanje, v četrtem in petem nadstropju pa stanovanje podeželskih tečajnikov. Tu bo moglo prenočevati 50 tečajnikov, ki bodo imeli različne spalnice, nekatere samo s 4 posteljami, druge pa več, največ pa po 15 postelj. Med posameznimi večjimi spalnicami so umivalnice, v sredi med spalnicami pa ima stanovanje prefekt, ki lahko nadzoruje vse večje spalnice ne da bi moral stopiti na hodnik. Ob steni, ki loči spalnice od hodnika, so vgrajene garderobne omarice, ki se dajo odpirati tako iz spalnice, kakor tudi iz hodnika, zaradi česar udeležencem čez dan ne bo treba hoditi v spalnico. Ni potreba posebej poudarjati, da je tam tudi ambulanta z dvema izolirnima sobama, mala čajna kuhihinja, več kopalnic, prh itd. Iz tega stanovanjskega trakta je ugodna zveza z glavnim stopniščem in prehod iz četrtega nadstropja na teraso v Tavčarjevi ulici. — Pri rado-studiu je razdelitev prostorov urejena tako, da so organsko skupaj povezani prostori potrebni za oddaje do 8 zvečer, kjer je prav malo sodelujočih, in prav tako zopet vsi prostori, ki služijo velikemu številu nastopajočih ob večernih urah. Posebno zanimivost ima telovadnica, katere pomična streha bo omogočila prezračenje od vseh strani zaprte telovadnice na dvorišču. V kleti bo dobila prostore obednica z gospodinjsko šolo, popolnoma ločen vhod bo imela banovinska vinska klet, ki bo imela seveda posebno zvezo z javno kuhinjo. Poseben vhod bodo imeli tudi lokali v Tavčarjevi ulici.

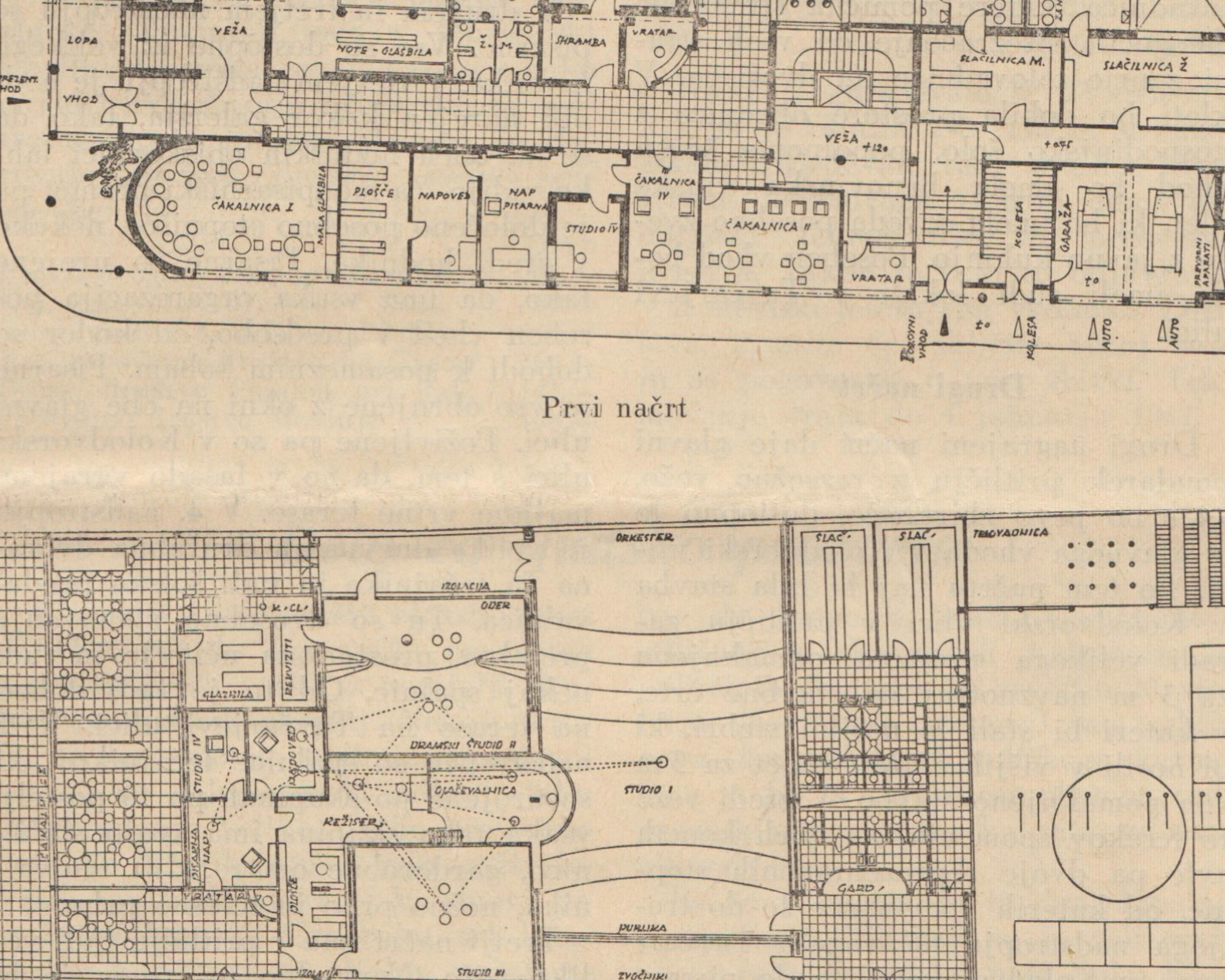

Prvi načrt

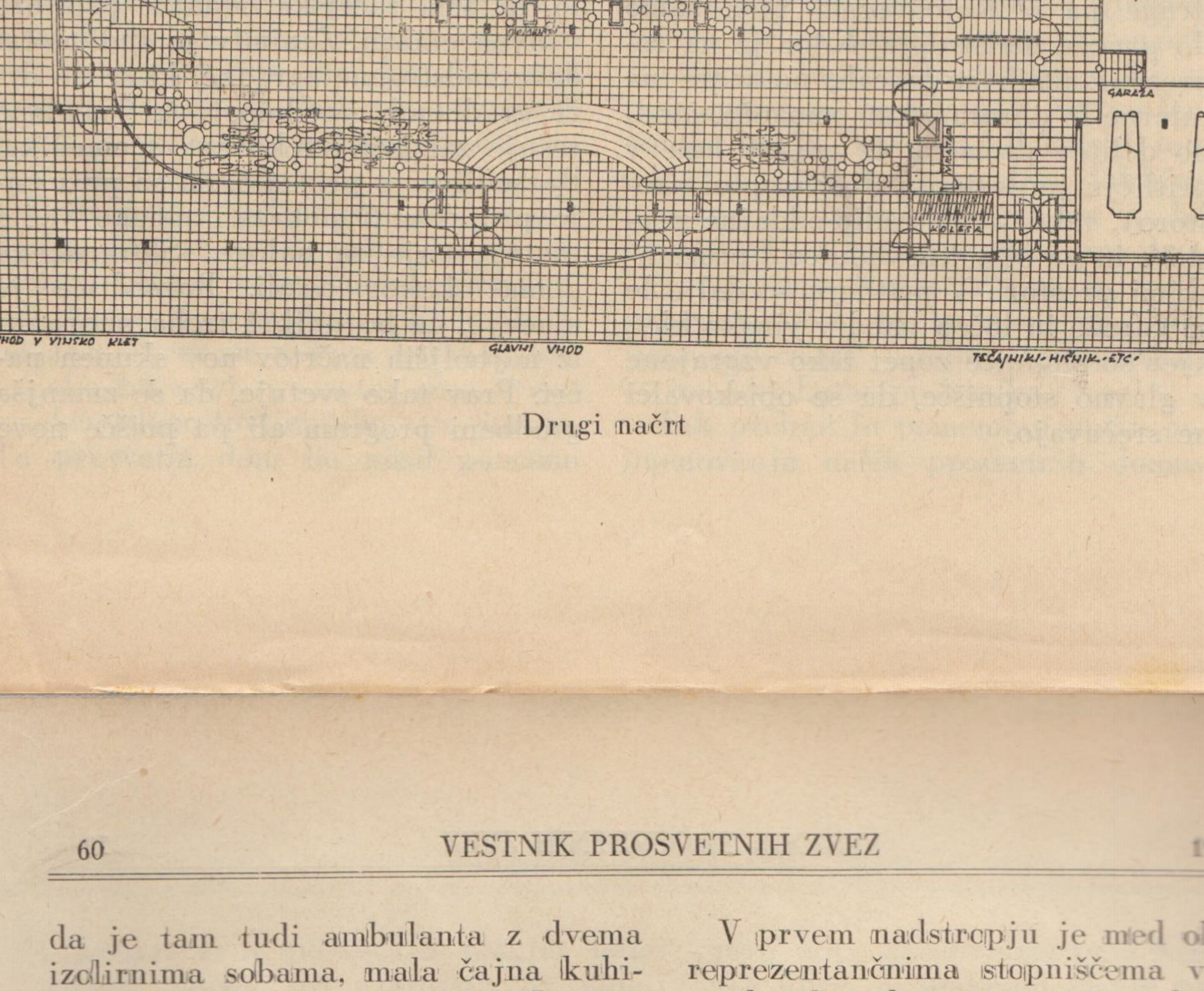

Drugi načrt

Drugi načrt

Drugi nagrajeni načrt daje glavni poudarek pritličju z razsežno vežo, kjer bo prvo zbirališče, dostopno le iz glavnega vhoda v Kolodvorski ulici. Po tem načrtu naj bi bila stavba v Kolodvorski ulici v pritličju zaradi velikega prometa odmaknjena za 3 m navznotraj od stavbne črte, v kateri bi stali le nosilni stebri, ki bi nosili v višjih etažah zopet za 3 m ven pomaknjeno stavbo. V sredi veže je Krekov spomenik, na obeh koncih avle pa dvoje reprezentančnih stopnic, od katerih vodijo ene le do tretjega nadstropja na vogalu Tavčarjeve in Kolodvorske ulice do pisarn, druge pa v Kolodvorski ulici samo do prvega nadstropja. Kdor je na reprezentančnih stopnicah, ne more na interne in obratno, kar omogoča ugodno delitev prometa. Iz glavne hale v pritličju je dostop v dve skupini prostorov, tako v vse radio-oddajne prostore in pa še v telovadnico s postranskimi prostori. V pritličju so dalje le še garaže in ločen vhod v vinsko klet, kjer so stopnice zopet tako vzgrajene v glavno stopnišče, da se obiskovalci ne srečavajo.

V prvem nadstropju je med obema reprezentančnima stopniščema velika predavalna dvorana z 250 sedeži. Iz reprezentančnih stopnišč so dostopne v prvem nadstropju na eni strani knjižnica, čitalnica in gimnastična dvorana s pritiklinami, na drugi strani pa posvetovalnica in celotna uprava radia. Načrt je izdelan tako, da bi se dala telovadnica in vsi radijski prostori s potrebnimi komunikacijami zgraditi posebej tako, da bi bilo mogoče z ostalo graditvijo tri in petnadstropnega trakta počakati.

V drugem in tretjem nadstropju so pisarne. Vse so dostopne iz velikega hodnika. V tretjem nadstropju je hodnik narejen kakor galerija, tako da se na obeh hodnikih obiskovalci lahko vidijo. Za medpisarniški promet pa je določeno posebno stopnišče, nekako v sredi hodnika. Pisarne so urejene tako, da ima vsaka organizacija poseben vhod v predsobo, od koder so dohodi k posameznim sobam. Pisarne so vse obrnjene z okni na obe glavni ulici. Poživljene pa so v Kolodvorski ulici s tem, da so v fasado vgrajene majhne vrtne terase. V 4. nadstropju je velika dnevna in družabna dvorana za tečajnike in tudi šolska predavalnica. Tu so dvosobno stanovanje prefekta, prostori za učitelje in tudi nekaj spalnic. Od tu je tudi dohod na teraso na Tavčarjevi ulici. V 5. nadstropju so spalnice tečajnikov, ki so urejene po skupinah po 10 postelj, vsaka taka skupina ima svojo slačilnico, garderobne omare, dva umivalnika, nožno prho in telesno prho.

Tretji načrt ima v pritličju tudi veliko vežo. Neugodno pri njem je le to, da ima radijske oddajne prostore v dveh etažah. Zanimiv je tudi načrt devetnadstropne zgradbe, ki se ne drži gradbenih predpisov, ki pa lepo rešuje zamisel Krekovega spomenika. Razsodišče je priznalo, da so prvi trije projektanti pokazali mnogo večje razumevanje za naloge »Slovenskega doma« kakor ostali. Razsodišče je mnenja, da bo najbrž treba napraviti iz najboljših načrtov nov skupen načrt. Prav tako svetuje, da se zmanjša gradbeni program ali pa poišče novo stavbišče. Vsekakor je natečaj lepo uspel in pripomogel, da smo napravili velik korak naprej k uresničitvi »Slovenskega doma«.

Do uresničenja in do popolne izgraditve pa je še težka pot. Dasiravno Prosvetna zveza vse svoje dohodke uravnava v blagajno za zidavo novega doma, vendar smo prisiljeni trkati na slovensko javnost. Predvsem pa so poklicana za to naša prosvetna društva, dekliški krožki, fantovski odseki, ženski odseki in naše dijaštvo, da z vsemi sredstvi podpre naše zbirke. Razpisali smo v februarski številki Vestnika javen natečaj, kako naj društva zbirajo prispevke za centralni Slovenski dom. Doslej so darovala sledeča društva svoje prispevke:

	Din
Prosv. društvo Sela pri Kamniku	200.—
Kat. prosvetno društvo v Šiški .	80.—
Salez. prosv. Kodeljevo, Ljublj. .	1219.—
Kat. prosvetno društvo na Gradu	360.—
Prosv. društvo Planina pri Rak.	1147.—
Prosvetno društvo Mekinje . . .	100.—
Kat. prosv. druš. Cerklje, Kranj	1000.—
Kat. prosvetno društvo Jezersko	1030.—
Prosvetno društvo Kovor . . .	300.—
Sl. kat. izobr. društvo Podbrezje	100.—
Kat. prosvetno društvo Tržič . .	500.—
Prosvetno društvo Trebija . . .	1189.—
Kat. sl. izobr. društvo Žabnica .	20.—
Kat. dr. rokod. pom. Novo mesto	100.—
Sl. kat. izobr. društvo Stopiče . .	100.—
Prosv. društvo Gorje pri Bledu	550.—
Kat. prosv. društvo sv. Gregor .	100.—
Prosvetno društvo Polica . . .	134.50
Kat. prosv. društvo Št. Rupert .	884.—
Kat. prosvetno društvo Bevke .	100.—
Prosvetno društvo Velesovo . .	300.—
Prosvetno društvo Kaplani . . .	140.—
Kat. prosvetno društvo Špitalič .	34.—
Skupaj	**9689.50**

Torej je prispevalo le 23 društev, kje pa je ostalih 230? Da bi se omogočilo prispevati tudi ostalim društvom, je zadruga »Lastni dom« podaljšala tekmovanje za prosvetna društva, kakor je bilo to objavljeno v 2. številki letošnjega Vestnika. Društva, zganite se, skličite takoj seje in se pogovorite o vaši zbirki. Tekmovanje traja do 1. januarja 1941.

Delo za ljudsko prosveto

V majniku so se vršili okrožni sveti po 15 okrožjih. Zastopniki prosvetne zveze so prišli v stik z voditelji društev na sedežih okrožij. Nekaj okrožij se je ponovno organiziralo, izvolili so se deloma novi odbori, tako da je upanje veliko, da bo prosvetno delo po krajih zopet lepo zaživelo. Vršili se bodo dekanijski dnevi za može in fante v Crngrobu. na Limbarski gori, pri Sv. Roku, pri Šmihelu in v Ajdovcu. Namen teh dekanijskih dni je delo za treznost, delo za zdravje družin, za dostojno rast našega naroda in boj proti največjemu sovražniku našega kmeta in delavca, komunizmu.

Tudi nekaj prireditev je predvidenih, ker se bodo vršili tabori ob priliki blagoslovitve novih prosvetnih domov v Zagradcu, v Radomljah, na Jezerskem in v Fari pri Kostelu.

Tako bo novi prosvetni dom v Zagradcu blagoslovljen dne 16. junija. Ta prosvetni dom bo nosil ponosno ime dr. Ignacija Žitnika, enega najodličnejših slovenskih kulturnih in političnih delavcev ob začetku 20. stoletja. Novi dom bo nosil ime odličnega slovenskega katoliškega žurnalista in bo ta slovesnost obenem tudi praznik slovenskega katoliškega časnikarstva.

Pa še v nečem je ta dom izredno pomemben. Pridružil se je celi vrsti prosvetnih domov v naši Suhi Krajini in tem domovom je naše ljudstvo začelo dajati imena tistih slovenskih javnih in kulturnih delavcev, ki so prav posebno povezani z življenjem tistega kraja. Tako je bil lansko leto odprt v Dobrepolju veliki Jakličev prosvetni dom, v Ajdovcu pa je bil blagoslovljen Baragov prosvetni dom. Letos pa dobi Suha Krajina že tretji prosvetni dom, ki bo nosil ime bivšega odličnega urednika »Slovenca« — ime dr. Ignacija Žitnika.

Tak prelepi in pomembni način poimenovanja naših prosvetnih domov